

vilja förmår också, utan att känna sin frihet bunden, erkänna den positiva lagens helgd. Ty för den, äfven der den lefver såsom blott känsla, är lagen intet band, den uppfyller lagens bud, såsom finnes icke lagen till. Så tryckes ingen bildad människa af lagens förbud mot tjufnad, och det är för hennes handligssätt likgilltigt, om denna lag finnes eller icke. Ett sådant människans förhållande till all lag är sedlighet. Men denna är omedveten, en blott känsla, så länge hon saknar medvetande om staten, och således äfven saknar en förnuftig insigt i lagens betydelse. Ty först genom en sådan insigt kan människan fatta sig tillhöra menskligheten och vara en uppenbarelse af det eviga förnuft, som genomgår densamma.

10

I det medborgerliga samhället, som utgör den sfær, der individens intressen äga att göra sig gällande, inträda likväl mångfaldiga kollisioner, för hvilkas afgörande den sedliga viljan icke är tillräcklig. Det kan t. ex. i sig sjelf synas lika sedligt, om ett kontrakt är underskrifvet af två vittnen, eller af ett, om det är skriftligt eller icke o. s. v. Men all menskelig lagskipning är så beskaffad, att Rätt och Orätt ytterst beror uppå *en* människas afgörande. För att här icke lemna rum för ett blott subjektivt godtycke, fordras derföre så noggranna lagbestämningar som möjligt; ehuru äfven dessa måste i den mångfaldiga detaljen bero af ett ungefär, efter hvad erfarenhet och klok omtanka gifva vid handen. Af denna art äro civillagens speciella föreskrifter, straffbestämningarna i kriminallagen och den ekonomiska lagstiftningen. Det sedliga hos människan i förhållande till alla dessa bestämningar är, att erkänna lagens berättigande och ett högsta afgörande öfver rätt och orätt (en högsta instans). Äfvensom det blott tillhör den obildade, att öfverallt pocka på *sin* Rätt.

20

Äfven inom denna sfær erkännes likväl det hos människan sedliga. Uti sjelfva domare-embetet och vittnesmålet; uti kommunen, der människans erkännande beror af medborgares förtroende och aktning; uti hennes absoluta rätt, att njuta samhällets vård och uppfostran, samt till uppfyllandet af sina behof: ja uti sjelfva straffet, likasom uti hennes rättighet till nödvärn, gäller människan såsom ett sedligt, förnuftigt och fritt, väsende, så att äfven lagen blott beror af denna hennes sedlighet. Och hennes rättighet till nödvärn är ett erkännande af individens rätt, framför alla intressen i det medborgerliga samhället.

30

51 LITTERATUR.

Freja n:o 70 4.IX 1840

FOSTERBRÖDERNE, ROMAN AF EMILIE FLYGARE, FÖRF. TILL GUSTAF LINDORM, PROFESSORN OCH HANS SKYDDSLINGAR, M. M. (KABINETTSBIBLIOTEKET.)

40

Den omtyckta författarinna, som, redan för tvenne år sedan, insvept i slöja, trädde inför publiken, har nu aflagt den och låtit presentera sig af tvenne unga, vackra, men allaredan gifta män — de båda Fosterbröderna. Läsaren må dock icke tro, att dessa fosterbröders giftermål så hastigt kommit till stånd, som det af vår anmälan ser ut. Nej, de äro båda gifta med — fruntimmer; och då vet man väl, att det oftast finnes en mängd svårigheter före förlofningen och alltid ännu mera efter densamma. Men hvad som följer på giftermålet, vilja vi tiga, emedan äfven Förf. i detta afseende iakttagit tystlåtenhet. Men fosterbrödernas, *Hermans* och *Gott-hards*, lif från vaggan (ja redan litet förut) till bröllopet utgör hufvudtråden i romanen. Härtill komma nu de redan nämde fruntimren, *Hulda* och *Hortense*, ja ännu ett tredje, *Hedda*, som haft en tidigare bekantskap

50

med Gotthard, och en baron, *Carl*, hvilken kommit Huldass hjerta att slå ett hastigare tick-tack, och hvars eget upphör att klappa förrän romanen slutas. Då man till dessa lägger fäder, mödrar och syskon, utom ännu några bipersoner, så finner man att i romanen spelar en ganska talrik personal, till hvilkens bibehållande, hvar och en vid sitt egendomliga lynne, det i sanning fordras Fru Flygares hela talang i skildringen af karakterer.

10 Dessa äro alla väl hållna och äfven väl uppfattade, med undantag af de båda hufvudhjeltarnes, förrän de nemligen finga en bestämd karakter. Förf., som så väl tyckes känna männen och så mäterligt tecknar dem, synes likväl icke hafva rätt reda uppå ynglingar och pojkar. De förra blifva så hjertnupa, att man gerna önskade se dem afbildade för kostymens skull; de sednare äro så erfarna och snusförnuftiga, att man just får lust att bjuda dem på Strelings Grammatika. Hos våra hjeltar röjer sig dock denna öfverflödiga vekhet endast i deras förhållande till hvarandra. Kanske är det denna omständighet, som förledt en annan Rec. till det omdöme, att personerna i denna roman också endast träffas i romaner. Ty i öfrigt finnes i vår tanke intet skäl till en sådan utsago. Der figurera tvertom personer, hvilka kanske ännu aldrig uppträdt i en roman, såsom
20 t. ex. länsman *Fuselberg*, *Lagmanskan*, *Elfrida*, m. fl. Nästan utan undantag ingifva alla dessa personer ett ganska stort intresse. Hvar och en har någon god sida, som försonar dess svagheter. Ja de sednare äro på somliga håll nästan alltför sällsynta. Om Herman t. ex. kan nästan intet annat ondt sägas, än att han en gång i tre dagars tid sprang ute kring skog och mark.

Att händelserna icke äro särdeles ovanliga ligger i sakens natur. Handlingen försiggår hufvudsakligast inom tvenne borgerliga familjer; och som man vet fordras för det ovanliga ett palats eller åtminstone en adelig borg. Här finnes intedera. Men händelsernas väfnad är här så konstrikt sammansatt, att hvarje ny vändning kommer helt oförmodadt, utan att man
30 likväl efteråt kan tycka annat, än att »det måste så gå.» Detta gör att läsarens väntan hållas i en jemn spänning och att han aldrig vet, huru allt skall slutas. Och så förhåller sig ju äfven med lifvet. Menniskan förutser föga, hvad som komma skall, men efteråt kan hon väl finna orsaker till hvad som skett, och tror sig då veta hvems felet varit. För öfrigt vittnar hvarje målning om Förf:s rena känsla och blick för människohjertats finaste strängar; och mången innerlig scen skall säkert väcka sympatier, äfven i ett mindre lättörddt bröst.

I hvad den ofvannämnda Rec. yttrat om dialogerna, måste vi gifva honom rätt. De äro i allmänhet för mycket oratoriska. I synnerhet emellan vänner och inom familjen höres icke det pompösa språk, Förf. stundom begagnat. Känslan, säger man, är fattig på ord, och man har deruti rätt; ty känslan är icke sann, om den *kan* uttala sig i ord. Inga andra lidelser, än glädjen och vreden, göra människan språksam; den sednare endast qvinnan. Men glädjens språk är joller, och vredens är oredigt. Endast ett varmt sinne för något upphöjdt och ädelt, som bannlyser människans egoism, gör språket värtaligt. Men der känslan endast gäller hennes egen lycksalighet, der är det som skulle hon blygas att uttala den. Ordet är öfverhufvud det förnuftiga; och människan är icke förnuftig i de stunder,
50 då hon låter känslan af lycksalighet eller dess motsats taga makt med sig.

Blir det fråga om en jemförelse med Förf:s förra arbeten, äro vi nästan färdige att sätta Gustaf Lindorm öfver de öfriga. Lifvets små bekymmer och små hoptrasslingar blifva alltid små, och man skådar dem hellre från den humoristiska sidan än från den rent sentimentala. Annat är förhållandet, då människan sättes i rörelse antingen af en upprörd tid eller af

en djupare känsla, än den för egen lycksalighet, Förf:s rika uppfinningsgåfva, hennes säkerhet i karaktersteckning, den raskhet och eld, hvarmed hon målar lifligare scener — allt detta leder oss till den öfvertygelse, att hon äfven skall lyckas i det djupare slaget af romaner, och hvarpå hon redan i Gustaf Lindorm afgifvit ett lyckadt prof. Hos våra författarinnor i allmänhet se vi alltid mannen blott i boudoirn eller i sängkammaren; och detta gör att blott en ringa del af hans karakter framlyser och man måste ana till det öfriga, hvarföre äfven det ädla i hjeltarnes karakter ofta får utseendet af en blott försäkran. Vi skulle, efter hvad vi hittills sett af Fru Flygare, tro henne mäktig att behandla äfven denna allvarligare sida af lifvet, i dess konflikt med hjertats fordringar, ehuru främmande den i allmänhet än är och måste vara för qvinnan. — Men hvilkendera sidan hon än väljer, blifva alltid den älskliga Förf:s arbeten en af allmänheten med glädje mottagen gåfva.